Beitenæringa i Røros

Røros kommune

2022-2027

Beitebruksplan for beiteområdene i Røros

Sammendrag

I Røros har utmarksbeitet lang tradisjon for å være en viktig del av produksjonsgrunnlaget for melk og kjøttproduksjon fra husdyr og produkter fra reindrifta. Røros har til dels store og gode utmarksbeiter (vegetasjonskartlegging 2018/19 og 2020, NIBIO), men det mangler fortsatt kunnskap om kvaliteten på beiteressursen i kommunen. Hittil er kun små deler av kommunen vegetasjonskartlagt i forhold til beitekvaliteten av utmarka/beiteressursen. Beiteressursen blir i dag i altfor liten grad utnyttet i forhold til potensialet. Røros sin beliggenhet og klimatiske forhold tilsier at utmarksbeite har vært og bør fortsatt kunne være en helt sentral del av produksjonsgrunnlaget for fjellandbruket og reindrifta. Bruk av utmarka er økologisk og vil være et viktig ledd i det lokale miljø- og klimaarbeidet. Dersom rekrutteringen til beitenæringen stagnerer, vil også beitebrukskompetanse forsvinne.
Liten bruk av utmarka har ført til at gjengroinga av kulturlandskapet blir framtredende. I tillegg er både inn- og utmarksressursene under press ved økt bruk til andre formål, slik som fritidsboliger/utbygging, organisert ferdsel osv. For å bevare denne ressursen som en del av kulturlandskapet og biologisk mangfold er det viktig med fokus på utmarka, dens verdier og bruk. En videreføring av vegetasjonskartleggingen er nødvendig for verdsetting og synliggjøring, og for å kunne ivareta gode og driftsrasjonelle beiteressurser og ikke minst god arealutnyttelse/-forvaltning.

Forsidebilder: fra øverst; Berit B. Østbyhaug, Arne Jørgen Melien, Oskar T. Lindstad

Innhold

1. Innledning 3
2. Bakgrunn for arbeidet / målsetninger med planen. 3
3. Gjennomføring av arbeidet – planprosessen 5
4. Bruken av utmarka 6
   - 4.1. Historisk utvikling i bruken av utmarka 8
   - 4.2. Naturgrunnlaget 9
   - 4.3. Klimatiske forhold 10
   - 4.4. Beiteretten / organisering av beitebruken 10
   - 4.5. Vurdering av beitekapasiteten / potensialet 14
5. Andre forhold av betydning for planen 16
   - 5.1. Gjengroing og beiteutvikling over tid 16
   - 5.2. Seterareal / jordbruksareal i beiteområdene. 17
   - 5.3. Reindrift i Røros. 18
   - 5.4. Hensyn til hjorteviltet. 22
   - 5.5. Rovdyr 22
   - 5.6. Tekniske inngrep (fritidsbebyggelse og turisme) 23
   - 5.7. Bygdenære beiteområder. 25
   - 5.8. Verneområder / -interesser. 25
   - 5.9. Karbonbinding, CO_2 og klimapåvirkning 27
6. Tiltaksdel 29
   - 6.1. Etablering av beiteutvalg 29
   - 6.2. Styring av beitebruken 29
     - 6.2.1. Sperregjerder 29
     - 6.2.2. Elektronisk overvåking 29
     - 6.2.3. Nofence 29
   - 6.3. Utnytte beitesesongen 30
   - 6.4. Radioaktivitet 30
   - 6.5. Betydning av beitebruk i Røros kommune 30
   - 6.6. Kartløsning i kommunale kart. 31
   - 6.7. Beredskapsplan 31
   - 6.8. Informasjon og kommunikasjon - utbygging 32
   - 6.9. Utbyggingsavtaler som finansieringskilde til landbrukstiltak 32
   - 6.10. Vedlikehold av gjerder 33
7. Tiltaksdelens handlingsplan 34

Vedlegg 1 Beredskapsplan 35

1. Innledning

I kommunens Landbruksplan 2021 - 2030 er det nedfelt at det skal utarbeides temaplan beitebruksplan for utmarka i Røros. Rune Granås, Norsk Landbruksrådgiving Innlandet, har vært engasjert som ekstern prosjektansvarlig i prosessen, og planen er utviklet i samarbeid med kommunen.

Hensikten med planen er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beiteressursene i kommunen samtidig som andre interesser også kan ivaretas.

I Røros kommune er det utarbeidet vegetasjonskart, som omfatter ca 200 km^2 på nordsiden av Aursund (fra kommunegrense Holtålen. Nibio-rapport 67/2020) og 66 km^2 i området Hitterdalen -Valset – Harsjøen (NiBIO-rapport 54/2021). Videre kartlegging i 2022.

Røros kommune har i sin Landbruksplan (2021-2030) nedfelt noen utfordringer for Røroslandbruket. Det som omfatter beitebruk og beiterelaterte problemstillinger er følgende;

- Bruk av utmarksressurser. Beite og rettighetskonflikter/gjerdekonflikter, eierskapsforhold og eiendomsstruktur.
- Gjengroing og endret kulturlandskap.

Dette er noen grunnlagsdokumenter som er brukt i utarbeidelse av beitebruksplanen. Den er ment som en dynamisk plan, der historikk, klima, naturgrunnlaget og beitekapasitet danner faktagrunnlaget og ligger fast, som rulleres hvert 5.år. Tiltaksdelen endres etter behov og skal rulleres hvert år av landbruksnæringa.

Ett av hovedmålene i landbruksplanen; Røros kommune skal ha en utstrakt og økt bruk av utmarka, både som beite og som ressurs for trevirke. Det skal legges til rette for samarbeid og samhandling innad i beitenæringen, mellom næring og grunneier samt mellom næring og offentlig myndighet.
Delmål: Øke utmarksbeitebruken; 5000 sau om 10 år (i dag 3100), 400 storfe om 10 år (i dag ca 250), I dag ca 5200 vårrein på sommerbeite i Røros (det samme om 10 år), jf. Landbruksplanen.

2. Bakgrunn for arbeidet / målsetninger med planen.

Målsetningen med beitebruksplan er å dokumentere beitebruken slik den drives, bidra til å synliggjøre verdiskapningen denne virksomheten står for og skape grunnlag for en god og oppdatert forståelse for beitenæringa hos politikere, forvaltning og samfunnet omkring. I

tillegg må muligheter og potensiale for utvikling av framtidig beitebruk synliggjøres. Samtidig er det viktig å avdekke interessekonflikter og se på mulige løsninger.
Det er et mål at tiltaksdelen tas opp til diskusjon i årsmøtene i beitelagene og faglagene hvert år, og med det danne grunnlag for revidering. Tema må også tas opp blant grunneierne i beiteområdene/grunneierlag og med Røros kommune. Hvert år meldes det inn gjennomførte tiltak, i henhold til enhver tids gjeldende tiltaksdel og det fremmes nye tiltak.

I tiltaksdelen er det lagt inn et tiltak der det blir vurdert behovet for et beiteutvalg, med representanter fra grunneiere og beitenæringa, som har/får ansvaret for rullering av tiltaksdelen i beitebruksplanen.

Beitebruksplanen skal omfatte utmarka i Røros kommune, og skal legge til rette for mest mulig optimal utnyttelse av beiteressursene. Planen skal bidra til kunnskapsbasert beitebruk.

Hovedmål:
Beitebruksplanen skal beskrive beitebruken i Røros kommune. Planen skal bidra til kunnskapsbasert beitebruk.
Planen skal gi faglig innspill til kommunens øvrige planverk. Gjennom planen er et mål å øke samfunnets forståelse for betydningen en aktiv og levedyktig beitenæring som kulturlandskapsskjøtsel, arbeidsplasser, verdiskaping og miljøtiltak.

Innbefatter
- Planen skal beskrive omfanget og verdien av beitebruken i dag.
- Planen skal beskrive beitekapasiteten i Røros innen nærmere angitte områder og for Røros som helhet. Data fra vegetasjonskartlegging legges til grunn.
- Planen skal bygge på informasjon, kunnskap og erfaring med dagens beitebruk.
- Planen skal skissere hvordan beitebruken best kan styres og organiseres.
- Planen skal inneholde en handlingsdel som beskriver mulige tiltak for å fremme beitebruken på en slik måte at konflikter mellom beitebruk og annet arealbruk reduseres i størst mulig grad.
- Planen skal foreslå tiltak som fremmer beitebruken, som bl.a. vurdering og nyetablering av slipplasser og sankeplasser for sau/storfe, finne gode regimer for hvor beitedyra skal styres, og tiltak for overvåking av beitebruken som gjør tilsyn og sanking lettere og mer samordnet.

Organisering:

Eiere av planen	Beitenæringene i Røros og Røros kommune
Styringsgruppe (prosjektansvarlig)	Røros sankelag, Aursunden sankelag, Røros Sau og geit, Rørosbygdenes bondelag, Røros småbrukarlag, Riast/Hylling reinbeitedistrikt, Fæmund reinbeitedistrikt, Statskog/fjellstyrene, Røros kommune v/landbruksadm.
Prosjektledelse	Norsk Landbruksrådgiving og kommunens landbruksadm.

Beitebruksplanen skal vedtas politisk i Røros formannskap. Planen er temaplan i kommunens planstrategi. Planarbeidet er finansiert av Røros sankelag og Aursund sankelag.

3. Gjennomføring av arbeidet – planprosessen

Røros kommune har besluttet gjennom sitt oppstartsvedtak i sak FS-39/21, å sette i gang arbeid med beitebruksplan, som er et tiltak beskrevet i Landbruksplanen.
Arbeidet med beitebruksplanen er forankret i både beitenæringa og annen utmarksnæring gjennom styringsgruppa.
Den sikrer referanser og nødvendig høring.
Det er gjennomført arbeidsmøter, arrangert ett åpent møte og befaringer i forbindelse med planarbeidet.

Beitenæringene har et ønske om optimal utnyttelse av beiteressursene og ønsker svar på om dette kan utnyttes bedre gjennom endret bruk av utmarka. Turistnæringa ønsker tilgang til utmark for friluftsliv, rekreasjon og hyttebygging. Det er et mål at planen kan bidra til å redusere konflikter omkring arealbruken i utmark.

Foto: Rune Kurås

4. Bruken av utmarka

Utviklingen av landbruket i Røros har fulgt samme utviklingen som ellers i landet de siste 20 årene. Antall dyr har til en viss grad holdt seg stabilt over tid, men det er en nedgang i antall besetninger. Melkeku har blitt erstattet av ammeku.

Fordeling av ulike husdyrgrupper i Røros i 2020

Kilde: Felles Datakatalog/ Landbruksdirektoratet etter søknad om produksjonstilskudd

Obs: Fjørfe er ikke med i alle diagrammene

Hovedgrupper	ant. dyr	andel %	ant. foretak	gj.snitt besetn dyr per foretak
Andre husdyr	136	1 %	1	68
Fjørfe	14 872	78 %	2	7 436
Hest	58	0 %	11	4
Sauer	1 139	6 %	10	63
Storfe	2 867	15 %	38	35
Totalsum	19 072	100 %	54	163

Storfe	ant. dyr	andel %	ant. foretak	gj.snitt besetn dyr per foretak
Ammekyr	110	4 %	7	16
Ammekyr min. 50 % kjø	85	3 %	5	17
Melkekyr	931	32 %	32	29
Øvrig storfe	1 741	61 %	38	46
Totalsum	2 867	100 %	38	35

Fordeling av ulike vekstgrupper i Røros i 2020

Kilde: Felles Datakatalog/ Landbruksdirektoratet etter søknad om produksjonstilskudd

Hovedgrupper	ant. daa	andel %	ant. foretak	daa/foretak
Grovfôr	23 270	99,6 %	58	202
Ute av drift	85	0,4 %	4	17
Totalsum	23 355	100,0 %	58	195

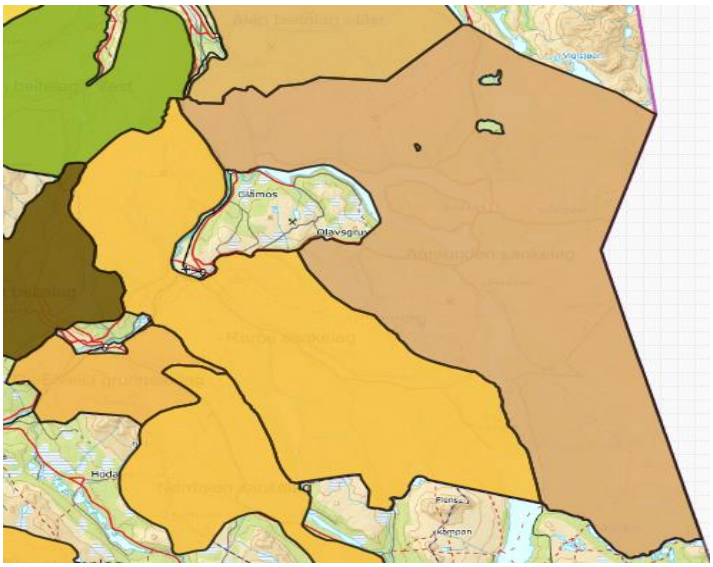
Grovfôr	ant. daa	andel %	ant. foretak	daa/foretak
Fulldyrket eng	21 283	91,5 %	58	367
Innmarksbeite	1 695	7,3 %	40	42
Overflatedyrket eng	150	0,6 %	15	10
Andre grovfôrvekster	142	0,6 %	2	71
Totalsum	23 270	100,0 %	58	202

***Figur 1**. viser omfanget av landbruksdriften i Røros. Med hensyn til dyretall og innmarksareal.*

Når vi har en reduksjon i antall melkekyr, får vi også en reduksjon i verdiskapningen fra landbruket. Ammeku kan ikke oppveie dette. Førstehåndsverdi-beregningene fra 2000 til 2020 viser en nedgang på 12 mill kr for melkeku og en økning på 2 mill kr for ammeku. Sauehold og reindrift har noenlunde stabil verdiskapning i samme tidsperiode.

«Presentasjon» av sankelagene i Røros. (Fra NIBIO Kilden)

Kart 1. Aursund sankelag med brun farge og Røros sankelag i gult.

Inngjerda områder er tatt ut av beiteområdene, Langvika, Øylia og Elvlaussletta (Øvre Sødalen).

AURSUNDEN SANKELAG	
Beiteområde	Aursunden sankelag
Registreringskommune	Røros
Beiteår	2021
Tal medlemmer	10
Dyreslag	sau,storfe
Sau sleppt	804
Lam sleppt	1434
Sau og lam sleppt	2238
Storfe sleppt	104
Geit sleppt	
Sau tapt	53
Lam tapt	136
Sau og lam tapt	189
Storfe tapt	0
Geit tapt	
Tapsprosent lam	9.5
Tapsprosent sau	6.6
Tapsprosent sau og lam	8.5
Tapsprosent storfe	0.0
Tapsprosent geit	
Landareal i km2	1148.3
Tilgjengelig areal i km2	993.8
Prosent skog	47.6
Sau per km2	2
Registreringsfylke	Trøndelag
Beitefylke	Trøndelag

RØROS SANKELAG	
Beiteområde	Røros sankelag
Registreringskommune	Røros
Beiteår	2021
Tal medlemmer	4
Dyreslag	sau,storfe
Sau sleppt	222
Lam sleppt	336
Sau og lam sleppt	558
Storfe sleppt	19
Geit sleppt	
Sau tapt	7
Lam tapt	17
Sau og lam tapt	24
Storfe tapt	0
Geit tapt	
Tapsprosent lam	5.1
Tapsprosent sau	3.2
Tapsprosent sau og lam	4.3
Tapsprosent storfe	0.0
Tapsprosent geit	
Landareal i km2	668.8
Tilgjengelig areal i km2	603.4
Prosent skog	53.2
Sau per km2	1
Registreringsfylke	Trøndelag
Beitefylke	Trøndelag

4.1.Historisk utvikling i bruken av utmarka

På Røros har landbruket helt fra starten på 1600-tallet og fram til 1960-tallet vært en deltidsnæring, der gruvedriften/verksarbeid har vært hovednæringen hos mange familier. Landbruket har også selvsagt vært hovednæringen for noen familier opp gjennom tiden. Verksbefolkningen måtte drive med jordbruk som attåtnæring for å fø egen familie. Røros sin historikk og bergverksdriftens betydning har gjort at Røros blir ansett som en industrikommune, og bonden var en bergverksbonde. Landbruket har likevel vært historisk viktig. At man klarte å ha et jordbruk her, var en forutsetning for bosetting, og er en av de viktigste forutsetningene for at Røros i dag er verdensarv. Dagens landbruk har også flere viktige roller, og bonden er en helt sentral aktør i lokalsamfunnet. Landbruket produserer trygg mat, skogvirke, energi, beredskap, tjenester og fellesgoder som bla. kulturlandskap. Det bidrar til bosetning i alle deler av kommunen, aktivitet og sysselsetting. Landbruket spiller derfor en sentral rolle i utvikling og bevaring av lokalsamfunn samt i beredskaps- og sikkerhetshensyn.

Røros fremstår i dag som et kulturmiljø med en særlig verdifull historisk arv, bygget på jordbruk, samisk fangst og reindrift samt bergverksdrift. Rørosingene har gjennom alle tider vært svært dyktige til å utnytte ressursene som naturgrunnlaget gir for landbruk, og dette er tungt vektlagt også i verdensarvsammenheng. Både verdensarvstatusen og reiselivet i Røros er avhengig av et eksisterende landbruk som skjøtter kulturmiljøene, og slik holder bygninger og landskap i hevd. Landbruket bidrar også til å ta vare på gamle stier og ferdselsårer, samt å redusere gjengroing, noe som igjen er viktig i forhold til friluftsliv, folkehelse og klima.

Røros var en gang en av de største seterkommunene i Norge, men i dag er det nesten ikke noe aktiv setring igjen. Mange setrer (driftsapparatet i utmark) er blitt borte som ressurs for gårdsbrukene gjennom en omfattende fradeling tilbake i tid. I dag er setervollene ofte egne små eiendommer knyttet til fritidsbruk. Det er viktig å ha en god oversikt og kunnskapsgrunnlag over seterressursen med tilhørende utmarksbeiting. Både ut fra kulturhistoriske hensyn og med tanke på en mulig fremtidig ressurs for landbruket. Kommunen bør i kommunale planverktøy understreke at setervollen er en viktig ressurs for landbruket.

I Norge var det utover 1850-tallet en sterk reduksjon i seterdriften, som en konsekvens av utviklingen i storfeholdet og etablering av industriell meieridrift. Fram til andre verdenskrig ble omtrent 2/3 av setrene avviklet. Avviklingen forsterket seg ytterligere etter krigen, da den intensive seterdriften opphørte. Det ble dyrket mer areal, og kunstgjødsel ble mer vanlig. Det førte det til en reduksjon av beitedyras påvirkning på vegetasjonen. Foredling av melk krevde store mengder brensel, som også var med på å påvirke kulturlandskapet.

Det er flere kilder som tar for seg den historiske utviklingen på Røros og tidligere tiders bruk av utmarka. Anbefalte nettsteder er verdensarvenroros.no. Her er det en seksjon som tar for seg dette med gårdsdrift i kombinasjon med bergverksdrift:
https://verdensarvenroros.no/menneskene-og-gardene

Når det gjelder litteratur er det to bøker som heter På Staa og uti markom. Her er lenke til de to bindene på nb.no:
På Sta'a og uti markom : ei rundreise i Røros-bygdenes kulturhistorie. B. 1
https://www.nb.no/items/f600f4ea24769a7b4cf4c2503c2e05e3?page=0&searchText=p%C3%A5%20staa%20og%20uti%20markom

Så har Randi Borgos` artikkel med tittel **«Fra bergstad til moderne bygdeby»** i boka «Røros: refleksjoner etter 30 år som verdensarv». Kan være en fin sammenfatning av utviklingen.

Foto: Arne Jørgen Melien

4.2.Naturgrunnlaget

Deler av Røros ligger i det geologiske området som kalles Trondheimsfeltet. Berggrunnen består av kalkrikt jordsmonn med mye glimmerskifer og fyllitt – dette er bergarter som forvitrer lett og gir næringsrikt jordsmonn. Kun de sørlige deler av kommunen ligger inne på det kalk- og næringsfattige sparagmittområdet som preger mye av Hedmark i Innlandet. Løsmassene består av relativt tykt morenedekke med høyt siltinnhold. Langs Glomma er det elveavsetninger. Det er betydelige myrområder i utmarka. Dette gjør at det er store forskjeller i beitekvalitet på nord- og sørsiden av Aursund. Det er en høyere andel nyttbart beite innenfor de kartlagte områdene enn videre sørover slik berggrunnen tilsier. Det er vurdert at det for

gamle Sør-Trøndelag kommunen som helhet er ca 50% nyttbart beite til husdyr (Verdiskaping i utmark, NIBIO rapport vol.7 nr 175/2021). Beitekapasitet/beitegrunnlag i Fæmund sijte (rapport nr 1946 fra NINA) viser at 55% av arealet er lavholdige vegetasjonstyper. Det er stor kapasitet på vinterbeite.

Den klimatiske grensa for barskog går omkring 700-750 moh. Det er likevel bjørk som dominerer under denne grensa, og opp til 800-850 moh. Blåbærbjørkeskog er den mest dominerende vegetasjonstypen, men innslaget av engbjørkeskog er stedvis høyt og det er betydelige områder med lav- og lyngrikt areal. Rishei er mest dominerende over tregrensa.

4.3.Klimatiske forhold

Målinger ved Røros lufthavn viser en årsmiddeltemp på 0,3 grader. I vekstsesongen (mai til september) er temperaturen i gjennomsnitt 8,7 grader. Vi regner med at temperaturen synker med 0,6 grader pr 100 meter stigning. Det meste av beiteområdene ligger høyere enn sentrum. Nedbøren blir registrert 3 steder, og viser at områdene nord i kommunen er påvirket av kystklima i Trøndelag og sørlige områder har mer innlandsklima. Sølendet naturreservat har 601 mm nedbør i året (316 mm i vekstsesongen). Gj.snittstemperatur i vekstsesongen er 8,3 grader. Hådalen har 483 mm nedbør i året (247 mm i vekstsesongen – 51% av årsnedbøren). Gjennomsnittstemperaturen er 9,1 grader i vekstsesongen.

Tabell 1. Månadsnormalar for temperatur og nedbør for nærliggande målestasjonar (www.eklima.no).

	Stasjon	moh	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	år
Temp. °C	Røros lufthavn	625	-11,2	-9,7	-5,6	-0,7	5,6	10,1	11,4	10,4	6,1	1,7	-5,2	-9,1	0,3
Nedbør mm	Røros lufthavn	625	34	28	29	24	28	52	72	63	54	40	38	42	504
	Aursund	685	55	44	46	42	37	60	85	74	74	59	58	64	698
	Haltdalen	290	60	48	48	42	38	63	86	76	87	71	61	70	750

4.4.Beiteretten / organisering av beitebruken

En av de mest underliggende utfordringene for landbruket på Røros er en krevende eiendomsstruktur. I Røros er beiteretten utskiftet ved jordskifte, og beiteretten ligger til private grunneiere på egen grunn (eiendom). Innenfor statsallmenningene, sørøst i Røros, virker det som beiteretten praktiseres i stor grad på en god, rettferdig og tidsriktig måte. Ved å prioritere tiltak som forbedrer eier- og bruksstrukturen vil den generelle situasjonen for landbruksnæring også kunne bedres. Det å skape mer driftsrasjonell eiendomsstruktur vil også være et viktig klimatiltak. Dette kan redusere transport og driftsavstandene. Her kommer også diskusjonen om å ta vare på arealressursene som dyrka areal, dyrkbart areal, godt utmarksbeite, arronderingsforhold, rasjonalisering ol.

De rettighetsutfordringer man har, kan i stor grad tilskrives holdninger som grunneiere har til sitt areal. Før bruksretter ble utskiftet til egen eiendom var det langt flere gårdsbruk og det finnes i dag bebyggelse på 300 setrer. Tidligere tider har det vært enda flere setrer som vi finnes rester etter. Dette skjedde fra ca 1917 og fram til krigen, da var det kanskje en «tidsriktig» vurdering. Andelen leiejord er ekstrem høy i Røros kommune (ca 65%). Nå er besetningene større og behovet for utmarksbeite er tilsvarende større. En må se utmarksbruken og beitebehov i denne sammenhengen.

Historisk oversikt over antall sau sluppet på utmarksbeite og tapstall, gjennom organisert beitebruk (OBB). I perioden fra 1988 til 2002 var det 6 sankelag i Røros (Aursund, Brekken, Hitterdalen, Langvika, Røros og Vestsida. Langvika hadde kun storfe og de andre sankelagene kun sau. Fra 2003 er det Aursund sankelag og Røros sankelag, der det er sau og storfe i begge sankelagene.

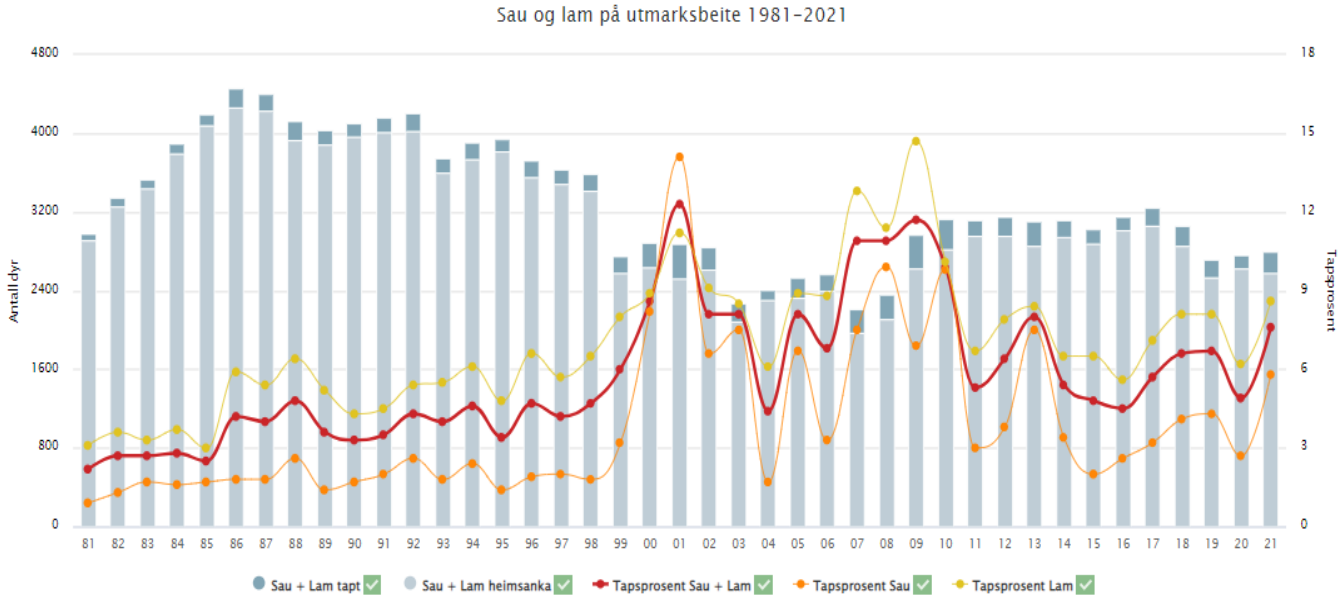

Bildet viser slipplass for storfehamningen i Langvika, var fram til 2003 et eget sankelag. De siste årene er det ikke sluppet dyr i dette området.

Skal det tas i bruk igjen? Dersom gjerdet ikke skal nyttes, skal det fjernes !

Fortsatt gode beitemuligheter i Langvika, men det vil gro igjen, dersom ikke beitedyr tar det i bruk igjen.

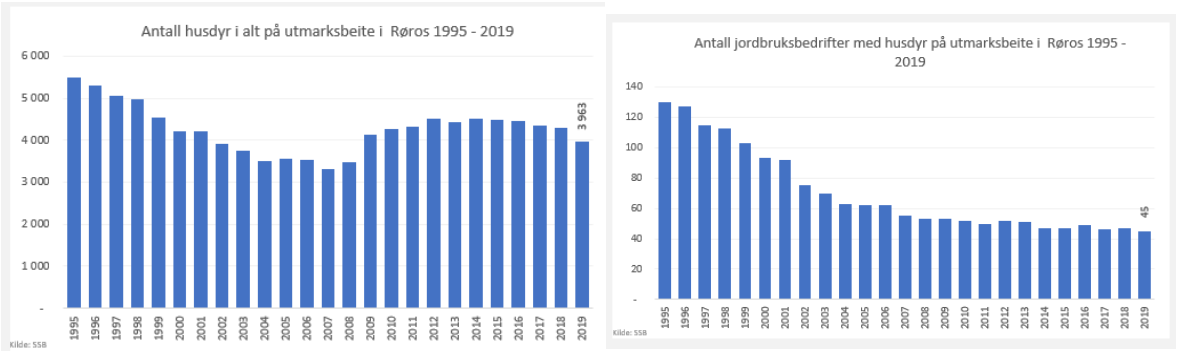

Figur 2 *viser utviklingen i saueholdet, med antall dyr sluppet og sanket og tapstall innenfor kategoriene sau og lam, og samlet tapsprosent. Samtidig som tapstallene begynte å stige på slutten av 1990-tallet gikk sauetallet kraftig ned. Fra 2010 har det tatt seg opp igjen. Tapstallene har variert mye fra år til, men 2020 tapene er de laveste på flere år, for å ta seg opp igjen i 2021.*

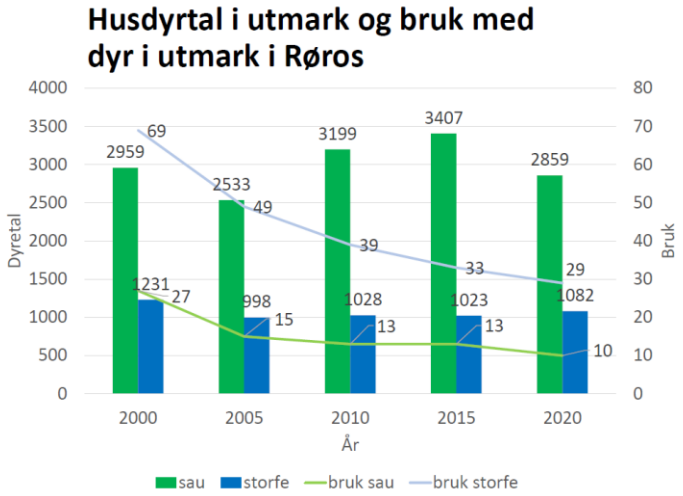
År	Antall sau og lam			Tapsprosent		
	Antall sleppt	Heimsanka	Tapt	Sau	Lam	Sau + Lam
2021	2 796	2 583	213	5,9	8,6	7,6
2020	2 756	2 621	135	2,7	6,2	4,9
2019	2 713	2 531	182	4,3	8,1	6,7
2018	3 060	2 858	202	4,1	8,1	6,6
2017	3 241	3 058	183	3,2	7,1	5,7
2016	3 152	3 011	141	2,6	5,6	4,5
2015	3 028	2 881	147	2	6,5	4,9
2014	3 115	2 948	167	3,4	6,5	5,4
2013	3 108	2 858	250	7,5	8,4	8
2012	3 153	2 951	202	3,8	7,9	6,4
2011	3 120	2 953	167	3	6,7	5,4
2010	3 129	2 818	311	9,8	10,1	9,9
2009	2 966	2 618	348	6,9	14,7	11,7
2008	2 362	2 105	257	9,9	11,5	10,9
2007	2 207	1 966	241	7,5	12,8	10,9
2006	2 564	2 389	175	3,3	8,8	6,8
2005	2 535	2 330	205	6,7	8,9	8,1
2004	2 411	2 304	107	1,7	6,1	4,4
2003	2 273	2 088	185	7,6	8,5	8,1
2002	2 846	2 617	229	6,6	9,1	8,1

År	Antall sau og lam			Tapsprosent		
	Antall sleppt	Heimsanka	Tapt	Sau	Lam	Sau + Lam
2001	2 872	2 518	354	14,1	11,2	12,3
2000	2 884	2 636	248	8,2	8,9	8,6
1999	2 745	2 581	164	3,2	8	6
1998	3 586	3 419	167	1,8	6,5	4,7
1997	3 632	3 479	153	2	5,7	4,2
1996	3 725	3 549	176	1,9	6,6	4,7
1995	3 946	3 812	134	1,4	4,8	3,4
1994	3 910	3 731	179	2,4	6,1	4,6
1993	3 751	3 599	152	1,8	5,5	4,1
1992	4 201	4 020	181	2,6	5,4	4,3
1991	4 161	4 014	147	2	4,5	3,5
1990	4 097	3 962	135	1,7	4,3	3,3
1989	4 031	3 884	147	1,4	5,2	3,7
1988	4 128	3 928	200	2,6	6,4	4,8
1987	4 397	4 222	175	1,8	5,4	4
1986	4 451	4 264	187	1,8	5,9	4,2
1985	4 189	4 084	105	1,7	3,1	2,5
1984	3 897	3 788	109	1,6	3,7	2,8
1983	3 531	3 437	94	1,7	3,3	2,7
1982	3 342	3 252	90	1,3	3,7	2,7
1981	2 980	2 915	65	0,9	3,1	2,2

Tabell 2*. Året med høyeste sauetall er markert med gult og året med laveste dyretall er markert med rødt. Tapstall er markert på samme måte (rødt er høyest tapstall og gult er lavest).*

***Figur 3**. Viser utviklingen av husdyr på utmarksbeite og jordbruksforetak med dyr på utmarksbeite. Fra 130 bruk i 1995 til 45 bruk i 2019 som slipper dyr på utmarksbeite.*

***Figur 4.** Beitestatistikk fra NIBIO viser fordelinga mellom sau og storfe på utmarksbeite. De siste tjue år har antallet bruk med storfe blitt redusert fra 69 til 29. Antallet sauebruk er redusert fra 27 til 10. Begge reduksjonene er bekymringsfulle.*

År	Kyr på utm.beite	Kyr totalt	Ant besetn.	Ant. setrer	Antall øvrig storfe	Ammeku	Ant besetn.
2000	560	1178	84		671	54	15
2005	449	1000	67		549	40	9
2010	467	907	44		591	74	6
2015	484	896	38	8	539	53	4
2020	451	931	33	5	676	110	7
2021	472	929	31	4	753	100	9

***Tabell 3**. Av 929 melkekyr i 31 besetninger i 2021, driver 2 enkeltsetre og 2 fellessetre med seterdrift. 472 kyr (omtrent 50% av mjølkekyrne) er registrert på utmarksbeite.*

Dette betyr at det er omtrent halvparten av gårdsbrukene med melkeku som benytter utmarksbeiteressursen, samt alle med ammeku. Det er stilt spørsmål om dette er korrekte tall for melkeku på utmarksbeite.

4.5.Vurdering av beitekapasiteten / potensialet

Som beskrevet i kapitel 4.2 – naturgrunnlaget, er det vurdert at 50% av arealet i Røros er nyttbart beite. Det kartlagte området nord for Aursund, i 2020 viser at 70% er nyttbart beite for storfe og 65% for sau. Det kartlagte området i Hitterdalen, i 2021 viser at 62% er nyttbart beite for storfe og 55% for sau (NIBIO rapport nr 67/2020 og nr 54/2021). Det er noe høyere enn registreringene i NIBIO rapport 07/2013. Det viser at det er noe dårligere beiteverdi når vi kommer lengre sørøst i kommunen. Vegetasjonskartlegginga er basert på registreringer i felt, og vi vil kunne nytte denne informasjonen. Vi bruker gj.snittlig andel nyttbart beite i de ulike beiteområdene selv om kun deler er vegetasjonskartlagt.

Beitekvalitet	Nyttbart beite	Nyttbart beiteareal	Saueenheter (s.e.)	s.e. i 2020	Ledig beite (s.e)
Aursund sankelag	68 %	665 km2	39 900	2151	37 749
Røros sankelag	60 %	361 km2	21 660	7619	14 041
Samlet		1 26 km2	61 560	9770	51 790
Reinbeite (Aursund)				10 667	41 123

Tabell 4. *Beiteverdi og anbefalt dyretall gjengitt, og der 1 storfe (alle raser) er lik 6 saueenheter (s.e) omregnet. Nyttbart beite er godt og svært godt beite. Utnyttingsgraden er i 2020 ca 16% av beitekapasiteten.*

Vi legger til grunn beitekapasiteten fra skog og landskap; med 60 sau, 12 storfe, 7 ammekyr eller 20 rein pr km². Det gir en beitekapasitet på 61 560 saueenheter (s.e.) i disse sankelagene, med fratrekk av 15 % (5 % for utilgjengelig areal og 10 % for beite av hjortevilt, ikke rein) blir kapasiteten 52 326 saueenheter. Det ble søkt beitetilskudd for 9 770 saueenheter i Røros (OBB-2020). Det gir en utnyttelse på 16 % eller 19 % dersom vi trekker fra beite av hjortevilt. Dersom vi tar med sommerbeite for 8000 rein nord for Aursund, og den sambeiter (konkurrerer) med husdyr om beitet på 2/3 del av beitekapasiteten (2/3 av 16000 s.e.), gir det en utnyttelse på 33 %, eller 37 % av beitet.

Beitekapasiteten er vurdert ut fra fôropptak for sau med 100 dagers beitesesong og storfe med 80 dager. Dette er neppe tilfellet for all sauen – normal beitesesong er 15.-20. juni til midten av sept. – ca 90-100 dager. Omtrent det samme vil være tilfellet for storfe, selv om noe av dette slippes nokså seint. Det tilsier at utnyttelsen er dårligere enn i oppsett som NIBIO bruker.

Sau tar ut fra NIBIO/Skog og landskap sine beregninger opp 1 fôrenhet / dyr / dag og storfe 5 fôrenheter / dyr / dag. Dette gjelder gamle storfeberegninger. Ifølge Morten Tofastrud (doktorgrad i utmarksbeite med storfe, HINN) sine tall for ammeku ligger disse nærmere 7,5 fem / dyr / dag. Storfe blir dermed omregnet med faktoren 1:5 og 1:7,5 (ett NRF-dyr gir 5 saueenheter og ett kjøttfe gir 7,5). Mordyr tar opp betydelig mer, men lam / kalver mindre – disse tallene blir da et gjennomsnitt.

Fôropptak pr dag	Beitekvalitet	Dyr pr km	Dekar pr dyr
1,0 f.e (sau)	Mindre godt beite	33-54	30-19
	Godt beite	55-76	18-13
	Svært godt beite	77-108	13-9
5,0 f.e. (storfe)	Mindre godt beite	7-11	150-95
	Godt beite	11-15	90-65
	Svært godt beite	15-22	65-45
7,5 f.e. (ammeku)	Mindre godt beite	4-7	225-143
	Godt beite	7-10	143-98
	Svært godt beite	10-14	98-68

Tabell 5. *Beitekapasitet etter skog og landskap sine kartlegginger og Tofastrud sine vurderinger, som tilførsel til tabellen.*

Beitekapasiteten er beregnet ut fra en beitesesong på 100 dager for sau og 80 for storfe. Da er det ut fra vegetasjonstypen vurdert at dette gir tilstrekkelig beite til et bestemt antall sau i 100 dager. Det ligger i systemet at beiteplantene vokser hele perioden og at gjenveksten også er med i beitegrunnlaget – en kombinasjon mellom grasvekst og beiting. Selv om vi korter inn beitesesongen fra våren, blir det ikke beite til flere dyr. Det kan være motsatt effekt – for lite beitetrykk på våren gjør at mer gras går opp i strå, og blir ikke lengre attraktivt beitegras, dette kan vare hele resten av sesongen. Det er på høsten det er minst tilvekst på beiteplantene og størst fôrbehov hos dyrene. Det er denne perioden som er «kritisk» i forhold til vurdering av beitekapasiteten.

Det er ingen tvil om at det er betydelige ubrukte beiteressurser i Røros. Det kommer ikke inn beitedyr fra andre områder. I praksis har hverken hjortevilt eller streifbeiting noen betydning, ettersom bare ca 70 % av beitekapasiteten er utnyttet.

Legger vi til grunn fôropptak på utmarksbeite, ut fra de forutsetninger som ligger i beregning av saueenheter og grovfôrpris fra Grovfôr 2020 (2,71 kr/Fem) er verdien av fôropptak på utmarksbeitet lik 2,1 mill kr. I tillegg kommer utmarksbeitetilskudd på 0,3 mill kr. Melkeproduksjon, setertilskudd og tilskudd til drift av setervoller kommer i tillegg.
Brukes kraftfôrprisen (4,2 kr/Fem) blir den årlige verdien av å bruke utmarksbeitet ca 3,2 mill kr. Verdien for beitenæringa er større ved å bruke beitet, enn ikke å nytte det.
Den senere tids kostnadsvekst med drift av innmark (diesel, gjødsel osv) medfører ytterligere verdiøkning av utmarksbeite med ca 0,5 mill kr (2022).

Tillegger vi også utmarksbeitet en betydning av redusert press på innmarksareal, som da gir mer vinterfôr, vil verdien øke ytterligere. Dette fordi det kan holdes flere dyr på gårdene gjennom vintersesong.

5. Andre forhold av betydning for planen

Nedenfor er det gitt en oversikt og noen kommentarer over «eksterne forhold» - som beitenæringa selv ikke nødvendigvis rår over, men som kan ha betydning for beitebruken og utnyttelsen av utmarksressursene.

Det avvirkes ca 800 m³ tømmer årlig i Røros, med en nettopris på 250,- kr /m³ gir det en inntekt på kr 200.000, -. Høyeste produksjonspotensiale er de lavest beliggende områdene med høyest bonitet og det beste beitet (lauvskog). De siste ti årene 2011-2021 er det gjennomsnittlig avvirket 800 m^3 gran og furu, og 440 m^3 lauv til industri og brensel.

	Gran	Furu	Lauv, industrivirke	Lauv til brensel
Totalt 2011-2021	617	8166	362	3497
Gjennomsnitt 10 år	62	742	121	318
Prosent 10 år	5	63	3	29

Tabell 6. *I 2021 ble det avvirket 2213 m^3 barskog og 358 m^3 lauvskog til ved, totalt i Røros (ref skogfondsregister og VSOP)..*

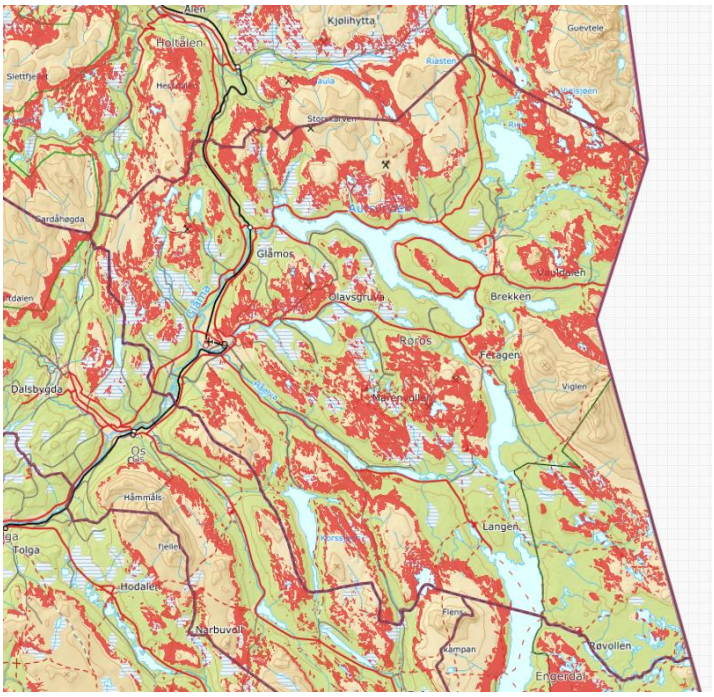
Problematikk knyttet til beitedyr og skogforyngelse er ikke aktuell problemstilling med det beitemønsteret og det beitepresset som er i Røros i dag. Endring i beitemønster, som f.eks. med bruk av Nofence, kan endre dette på sikt.

5.1. Gjengroing og beiteutvikling over tid

I Røros er bjørk den største gjengroingsveksten. Selv om det er en nyttbar tresort vil tett bjørkeskog skygge ut graset og begrense grasveksten. Vierkratt kommer oftest på noe fuktigere mark, mens einer kommer på tørrere mark.

Smyle er den vanligste beiteplanten i utmarka. I skog vil smyla ofte skyte seint, og dermed kan beitet holde kvaliteten noe lengre. Det samme gjelder engkvein som gir enda tettere matter og er mer utbredt på frodigere mark, som på nordsiden av Aursund. Problemet er at lyng overtar, og grasartene taper i konkurransen.

Ved for lavt beitetrykk kommer det inn typiske "gjengroingsplanter", som tyrihjelm, då og bringebær, også andre storvokste urter som skygger ut graset. Noe som reduserer det biologiske mangfoldet.

Kart 2. *Rød markering viser areal med fare for gjengroing, dersom arealene ikke vedlikeholdes med beiting.*

Det gjelder en veldig stor del av de beste beiteområdene i dag.

Reinbeite betyr såpass mye i området nord for Aursund at gjengroingsfaren er størst mellom sperregjerdet for rein og gjerdet mot innmarka.

5.2. Seterareal / jordbruksareal i beiteområdene.

Totalt registrert jordbruksareal i kommunen er på 26 373 dekar, fulldyrket og overflatedyrket samt 3665 daa innmarksbeiteareal. Av dette er 21863 dekar fulldyrka og overflatedyrka i drift og 1422 dekar innmarksbeiter i drift (PT-2021). Andel av dette som ligger i utmarksområdene kan illustreres slik:

	Fulldyrka	Overflatedyrka og innmarksbeite	Sum jordbruksareal
Over 850 moh	10%	12%	22%
Over 950 moh	3%	5%	8%

Dette er areal som i betydelig grad kan drives mer intensivt enn i dag og gi større avlinger. Arealene er likevel i hovedsak inngjerdet, og blir brukt av aktive brukere.

Det som er definert som setrer og innmarksbeite ligger ikke inne i beregningen av beitekapasitet fra NIBIO, og vil dermed kunne være med å øke dyretallskapasiteten dersom arealene ikke er blitt inngjerdet eller brukes vår og høst. Setrene ligger ofte på de frodigste områdene med størst avlingspotensiale (for både beite og slått). Gjødsling vil gi betydelig økning i avlingsnivå. Jobben med å hindre gjengroing av beiteareal er en kontinuerlig del av beiteskjøtselen.

Bevisst og intensiv bruk av slike arealer kan forlenge beiteperioden vår og høst, og bør vurderes som en del av tiltaksplanen. Dette bidrar til å kunne forlenge perioden på beite, uten å bruke av vinterfôret.
Det er 9 bruk som driver melkeproduksjon på setrer, disse er fordelt på 2 enkeltsetre og 2 fellessetre (3+4 deltakere) (PT-2021).

Det er mye leiejord som ikke har godt nok gjerde til å holde beitedyr ute. Det er også nydyrkinger i beiteområder som ikke gjerdes inn, dette skaper konflikter. Gjerdeloven og beiteloven må derfor framheves i slike saker.

Foto: Arne Jørgen Melien

5.3. Reindrift i Røros.

Da Røros kopperverk ble anlagt i 1644 drev samene med reindrift, jakt og fangst i områdene ved og rundt Røros. Reindriften har vært og er også i dag i dette området en helt avgjørende forutsetning for den sørsamiske kultur, næring og sørsamisk språk. Reindriften er en stor og viktig næring i Røros kommune, både økonomisk, arbeidsplasser og gjennom bruk og vedlikehold av utmarksbeitene gjennom hele året til produksjon av mat og for videreføring av den sørsamiske kulturen.
Det er to reinbeitedistrikt i kommunen – Gåebrien sijte / Riast – Hyllingen og Femunden sijte. Det består av 10 siidaandeler, som i hovedsak driver samlet hele året. Distriktet er et helårsdistrikt uten klare geografiske skiller mellom årstidsbeitene, men bruker Fæmund sijte (Femund reinbeitedistrikt), sør for Gåebrie som vinterbeite, sammen med Saanti sijte / Esand Gåebrie omfatter totalt 1929 km2. Dette omfatter deler av kommunene Røros, Holtålen, Selbu, Tydal og Midtre-Gauldal.
Kalvingsområder og sommerbeite er i fjellområdene sentralt i reinbeitedistriktet og det er mange sammenfallende utfordringer mellom reindrifta og husdyrhold i utmarka.

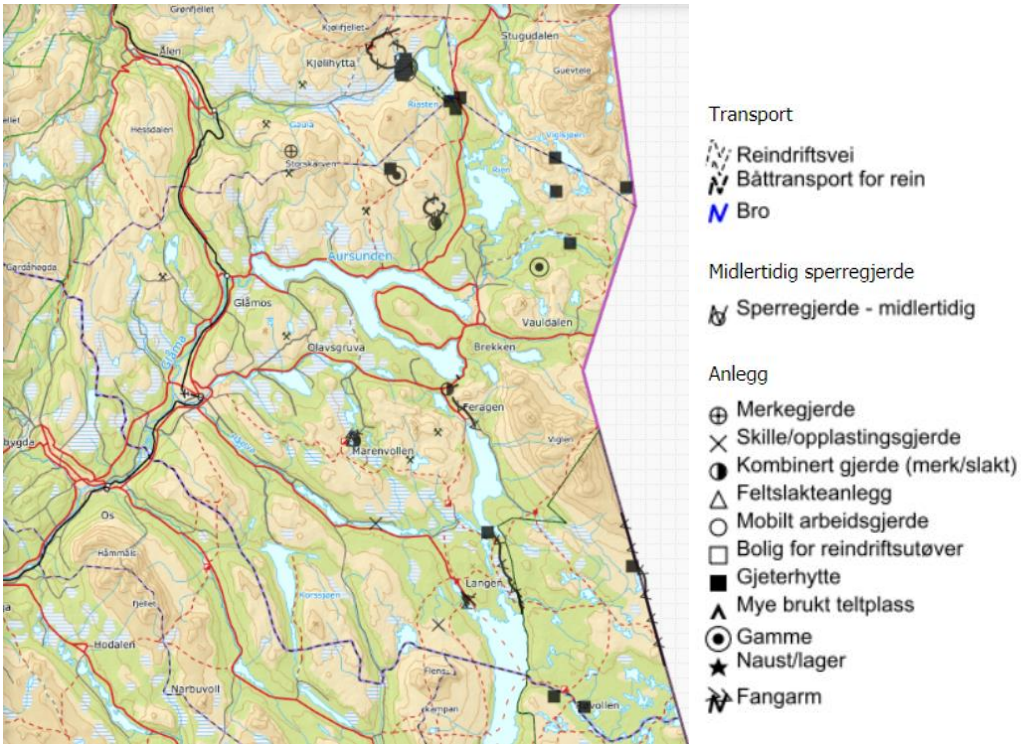
Gåebrie sijte består av 61 reineiere, fordelt på 10 siiandeler. Reintallet ligger på ca 5000 dyr i vårflokk og ca 8000 dyr på sommerbeite.

Når det gjelder reindrift er det satt opp beiteøkologiske indikatorer som er et sett av kriterier, som brukes som hjelpemiddel til å fastsette et bærekraftig reintall. Gåebrie har en produksjon pr livdyr som er blant de høyeste i landet, med høye slaktevekter og høy drektighetsprosent.

Fæmunden sijte er vinterbeitedistrikt for Gåebrien- og Saanti sijte, og ligger i Røros og Os kommuner. Arealet i Fæmunden sijte omfatter et areal på 1103 km2. Distriktet er delt opp i to soner med fastsatt beitetid. Det er vassdraget mellom Feragen og Femunden som er grensen mellom sonene. Østre sone har beitetid fra 1.septil 31.04 og vestre sone har beitetid fra 15 nov. til 31.04. Distriktet har nylig blitt beite gransket. Vurderingen i NINA-rapporten er at lavproduksjonen er vesentlig forbedret siden 1970 tallet og at distriktet har økologisk bæreevne utover de 9000 rein som er fastsatt reintall pr.i dag. Gåebrien og Fæmunden sijte grenser mot svenske samebyer i øst.

Oppdatert informasjon om reindriftsnæringa finnes på;
https://www.statsforvalteren.no/nb/Trondelag/Landbruk-ogreindrift/Reindrift

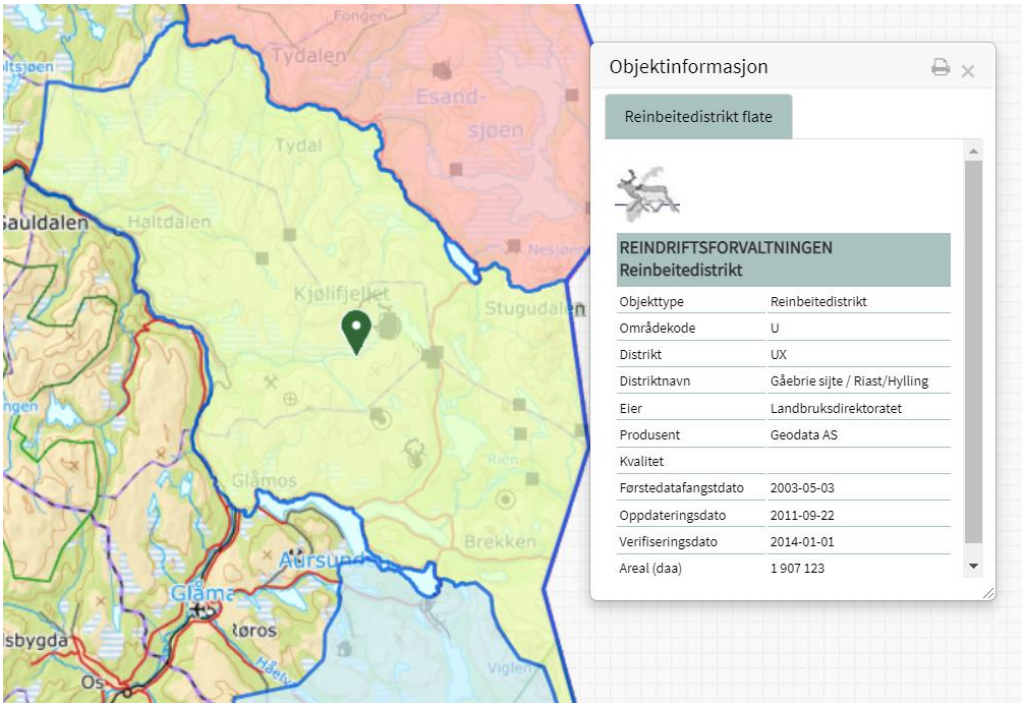

Kart 3. Tekniske installasjoner knyttet til reindrifta er lagt inn i kartveket «Nibio Kilden».

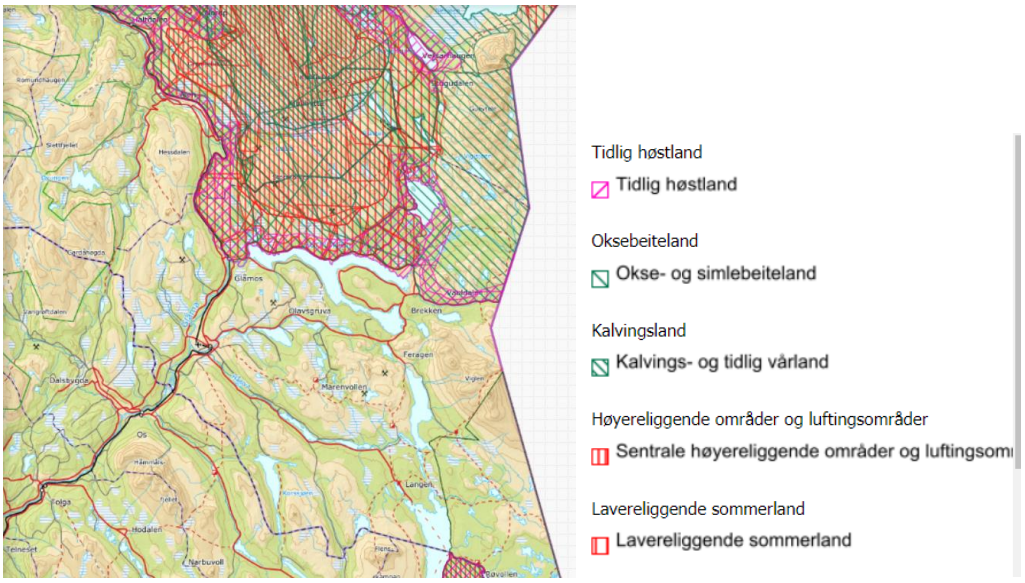

Bildene viser skilleanlegg for Gåbrie sijte og Saanti sijte ved Marenvollen ved Harsjøen. Der de 19 sijtedelene skiller reinen før vinterbeite videre sørover mot Femund.

Kart 4. *Hele arealet i Aursund sankelag er reinbeiteområde til Gåbrie sijte reinbeitedistrikt (Riast/Hylling). Det blå området i sør er Femund reinbeiteområde, som dekker deler av Røros sankelag sitt område. Dette er vinterbeiteområde.*

Kart 5. *Området nord for Aursund er et sentralt reinbeiteområde nesten hele året. I dette området er det en viss konkurranse med husdyr, men rein beiter ofte i høyereliggende områder, som i kartlegginga er definert som mindre godt beite. Beitetrykket fra husdyr er såpass lavt og jordsmonnet såpass frodig at det i stor grad er reinen som holder beitelandskapet i hevd.*

5.4.Hensyn til hjorteviltet.

Elgbeite og beitetrykk blir ofte vurdert ut fra andel av ROS-arter (rogn, osp, selje), som er elgens foretrukne beiteplanter. Det er nok lite av disse artene naturlig i beiteområdet, men også bjørk og furu vil få beiteskader ved for stor elgbestand, og kan gå ut over skogforyngelsen.

År	*Villrein*		*Hjort*		*Elg*		*Rådyr*	
	tildelt	felt	tildelt	felt	tildelt	felt	tildelt	felt
2015			0		243	181	fri	41
2016			0		243	180	fri	45
2017			0		243	201	fri	50
2018			5	0	250	203	fri	50
2019			5	1	255	190	fri	62
2020			6	3	266	231	fri	24
2021			6	2	268	216	fri	50

Tabell 7. *Tildelt og felt storvilt i Røros 2015 – 2021.*

Elgens beitevaner skiller seg fra husdyrene ved at den hovedsakelig beiter på trær, busker og kratt. Om sommeren går den ofte og risper i seg lauv, men den kan også spise bærlyng, gras og en del vassplanter. Om vinteren spiser den mye skudd og kvist av lauvtre, einer og furu. En voksen elg kan spise 25 kg fôr på en dag om sommeren, og 12-15 kg skudd og kvist om vinteren. Elg vil normalt bare delvis konkurrere med bufe på utmarksbeite. Konkurranse med husdyr gjelder i så fall kun maks 3 måneder av året.

5.5.Rovdyr

Selv om rovdyrtapene har gått noe ned siste året er det store svingninger mellom år. Det er derfor sannsynlig at det år om annet blir rovdyr i beiteområdene.
Utdrag fra **Forvaltningsplan for rovvilt i Trøndelag**, Region 6, vedtatt 22.03.2018.

Forvaltningsplanens målsetting er:

- **Sikring av rovviltartenes overlevelse gjennom oppfylling av Stortingets bestandsmål**
- **Sikre næringsdrift gjennom målrettede virkemidler, herunder redusere tap forvoldt av fredet rovdyr og sikre aktivt bruk av utmarksbeite for å ivareta den todelte målsettingen**
- **Senke konfliktnivået og øke forutsigbarheten**

Stortingsmeldingen legger opp til økt matproduksjon basert på norske ressurser, herunder utmarksbeite. Forvaltningsplanen vil legge til rette for en rovviltforvaltning som bidrar til at målsettingen oppnås.

Det er et mål at forvaltningsplanen skal sikre at den regionale rovviltforvaltningen ikke er til hinder for en bærekraftig reindriftsutøvelse.

Retningslinjer for forvaltning av rovdyr innenfor kalvingsområdene for rein:

- **I definerte forvaltningsområder**
  - Prioriteres i forbindelse med ekstraordinære uttak, fortrinnsvis før kalvingsperioden (uttak av restkvote i tråd med rovviltforlikets punkt 2.2.4 og 2.2.5)
  - Lavere terskel for skadefellingstillatelser før 15. juni
  - Prioriteres i forhold til tildeling av FKT-midler
  - Reinbeitedistriktets samlede belastning skal vektlegges
- **Utenfor forvaltningsområder**
  - Lavere terskel for skadefellingstillatelser
- **Uttak av rovvilt i kalvingsområdene**
  - For å sikre mest mulig ro under kalvingsperioden bør forebyggende uttak av rovvilt gjøres før kalvingsperioden

Det kan være litt vanskelig å tolke hva forvaltningsplanen egentlig sier, men det er tydelig at reindrift er prioritert for tidlig uttak. Det vil bli enklere å få fellingstillatelse tidlig i sesongen. Det som kan avhjelpe lokale beitebrukere og gjøre uttak mer effektivt er interkommunale jaktlag og bruk av viltkamera ved sentrale veier/overganger for rovdyr.

5.6.Tekniske inngrep (fritidsbebyggelse og turisme)

Røros kommune er en relativt stor hyttekommune, og har omfattende fritidsbebyggelse, sett opp mot fast bosetning. Det er betydelige næringsinteresser knyttet til turisme, og dette påvirker også kommuneøkonomien og tjenestetilbudet.

Det er viktig å finne gode løsninger for beitebruken i og ved hytteområdene, da interessene kan være motstridende. Det bør være retningslinjer for hva som kan tillates. Dette kan være seg begrensede inngjerdinger rundt hyttene, gjerdeutforming, tomteinnhold og byggeinnretninger. Dette for å holde beitedyra unna og/eller sikre at dyr (husdyr, rein og vilt) ikke setter seg fast eller fanges. Slike tilfeller kan skape unødvendige konflikter. En gjerdeveileder vil kunne gi retningslinjer om hvordan gjerder skal utformes. I Røros er det som utgangspunkt tillatt å sette opp gjerde rundt hytta, dersom ikke annet er bestemt i reguleringsplanen.

Skal areal i hytteområder være tapt beiteareal? Skal det kunne tillates at deler av tomtearealet rundt bebyggelsen kan gjerdes inn? Det siste betyr at beitedyr ellers kan beite rundt hyttene. Gjerdehold i beiteområder bør avklares gjennom reguleringsbestemmelser.

Slike gjerder er ikke tillatt brukt i utmark. Uten tilsyn og uten strøm kan dette være rene dødsfeller for dyr.

Flokker med kjøttfe kan virke skremmende på mange, og de kan i gitte situasjoner oppføre seg aggressivt, særlig mot hunder samt når personer kommer mellom ku og kalv.

Når det foreligger vegetasjonskartlegging er det viktig å bruke denne informasjonen så langt det er mulig for å unngå etablering av hyttefelt i områder med vegetasjonstyper som gir godt beitegrunnlag og driftsmessige gode løsninger. Det vil være et viktig tiltak for å ivareta beiteressursene, og for å unngå konflikt mellom beitedyr og fritidsbebyggelse. Beitedyr vil oppsøke områder med best beite. Det samme vil gjelde for sentrale dyreleier/-veier og andre tiltak som er nødvendig for rasjonell utmarksbeitebruk.

Det kan oppstå arealbrukskonflikter mellom fritidsformål og beitebruk. Det er viktig å få gjensidig forståelse og respekt for hverandres interesser. Uansett hvordan man ser på det, er beitedyr sentrale for å opprettholde kulturlandskapet, som er vesentlig for å kunne bruke og markedsføre områder. Det bør kunne skapes dialog mellom hyttefolket/bygdefolket og beitenæringen som innebærer bl.a. varsling ved f.eks. skadde dyr, rovdyrobservasjoner osv. Tiltak som setter dette i system vil være aktuelt.

Sperregjerder og gjerdehold er også tekniske inngrep, som ut fra tiltakets omfang kan være søknadspliktig etter plan-og bygningsloven. Det kan være behov for gjerder som hindrer beitedyr i å trekke ned i bygda, til veier og annen infrastruktur.

Nye digitale gjerdesystemer for beitestyring (se om Nofence – kap 6.2.3) er interessante, og bør vurderes.

5.7.Bygdenære beiteområder.

Nedbygging av beiteområder. Både store hyttefelt og spredt fritidsbebyggelse er med å begrense beiteområdene. Det samme gjelder sentrale/mye brukte friluftsområder.

5.8.Verneområder / -interesser.

I Røros finnes 1 nasjonalpark, 4 landskapsvernområder, 10 naturreservat og 1 plantefredningsområde. Her er det ulike verneformål. I tillegg vil Kulturminneplan og Cirkumferensen ha betydning for utnyttelse og bruken av utmarka.
I «**Forvaltningsplan for verdensarven Røros bergstad og circumferensen 2019-2023**». er jordbruket nevnt ved flere anledninger, som en vesentlig del av forvaltningen av verdensarven.

Avsnittene 8.5 og11,5 er tatt fra «**Forvaltningsplan for verdensarven Røros bergstad og circumferensen 2019-2023».**

8.5. Tradisjonsjordbruket

Kunnskap om jordbruksdrift under karrige vekstvilkår og hardt klima, var helt nødvendig for at bergverksamfunnet kunne fungere gjennom århundrene. I tillegg til å kunne dyrke jorda og høste fra utmarka, var også både storfe - røroskua- og småfe godt tilpasset forholdene. Fremdeles finnes det hele eller deler av besetninger med Rørosku i området, og seterbruk og utmarksbeite er viktige elementer i landbruket i deler av Circumferensen. Både i nåtid, i et framtidsperspektiv og i historisk formidlingsammenheng er dette svært viktige landbruksproduksjonsmetoder å hegne om.

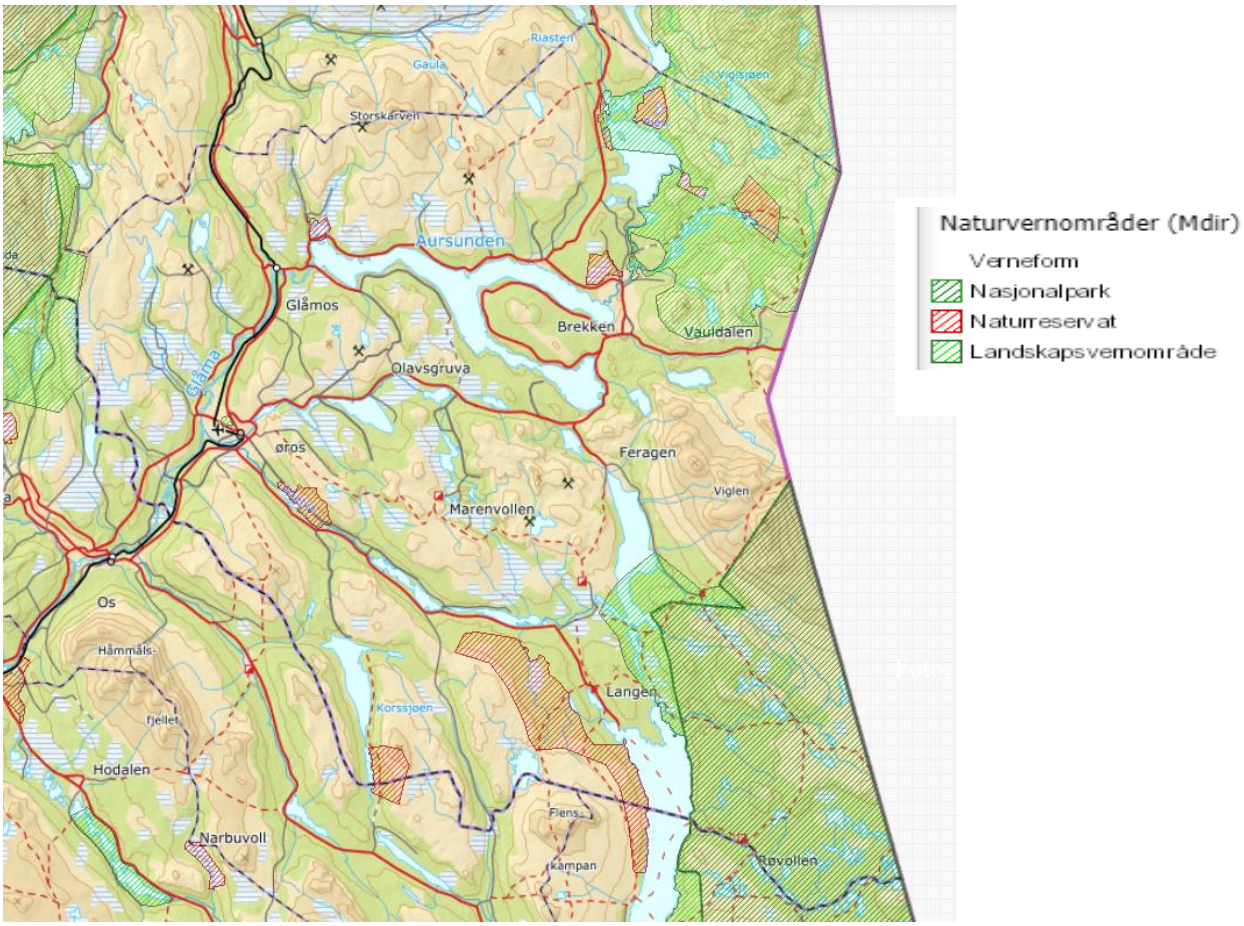
11.5 Endringer i jordbrukets kulturlandskap

Jordbrukets kulturlandskap påvirkes av landbrukspolitikk, markedskrefter og driftsmetoder. Bruksstrukturen har gått fra mindre til større enheter, arealene er arrondert fra mindre teiger og til større sammenhengende områder. En rekke driftsbygninger og andre bygninger på gårdsbruk er gått ut av bruk, og det er bygd større og moderniserte driftsbygninger. Bruk av utmarksbeite for storfe er nesten opphørt, noe som gradvis fører til gjengroing av områder.

En gjennomgang av landbruksarealer ute av bruk i 2019, viste at bortimot 13000 daa av areal karakterisert som landbruksjord innenfor Circumferensen er ute av drift pr. i dag. Arealet fordelte seg med 2184 daa i Os, 5143 daa i Røros, 2947 daa i Holtålen og 2543 daa i Tolga.

I verdensarvsammenheng er spesielt landbruksområdene rundt bergstaden, i Feragen og på Narjordet viktig, men i prinsippet er bruk av all landbruksjord innenfor Circumferensen positivt for opprettholdelsen av verdensarvverdiene.

Også innenfor verdensarvområdet på vestsiden av Glomma mellom Galåen og Orvos er det attraktive områder for fritidshusbebyggelse. Eventuelle utbygginger i dette området må hensynta verdensarvverdiene knyttet til jordbrukets kulturlandskap.

Sølendet naturreservat

Djuptjønna naturreservat

Finnfloen naturreservat

Flensmarka naturreservat

Lille Korssjøen naturreservat

Litlrien naturreservat

Molinga naturreservat

Mølmannsdalslia naturreservat

Sakrisodden plantefredningsområde

Tjerråøyan naturreservat

Viglåa naturreservat

+

Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde

+ Langtjønna landskapsvernområde

+ Øyongen landskapsvernområde

+ Kvitsanden landskapsvernområde

+ Femundsmarka nasjonalpark

+ Forollhogna nasjonalpark

Kart 6. Den røde markeringa i kartet angir naturreservat, lys grønn er landskapsvernområder og den mørke-grønne er nasjonalparker. Søylene over angir navn på naturreservat, landskapsvernområder og nasjonalparker.

5.9.Karbonbinding, CO_2 og klimapåvirkning

All jordbruksproduksjonen starter med opptak av CO2 – ikke utslipp. Jordbruket bruker fersk fotosyntese – ikke gamle fossiler (olje og gass). Bønder har denne kunnskapen, og kan med stolthet formidle at de er fotosynteseforvaltere. I klimadebatten er det viktig å ta utgangspunkt i at det er fotosyntesen og karbonkretsløpet som er utgangspunktet for produksjonen.

Mindre kraftfôr og mer beite er positivt for klimagassutslipp (ifølge Sabima). Utfordringene ligger i kraftfôret, i forhold til at importert kraftfôr legger beslag på store arealer i andre land.

Beregninger viser at ett dekar beitemark binder 2 kg karbon årlig – tilsvarende 7,3 kg CO_2. Med 6,5 mill dekar utmarksbeiter i Norge er det 47,5 mill kg CO_2 som bindes, og bygger opp karboninnholdet i jorda.

Utslipp fra landbruket kan ikke elimineres, men reduseres. Hovedsakelig må dette tas på bruken av fulldyrkede arealer. Bedre utnyttelse av husdyrgjødsel og unngå tap og lystgassdannelse fra jordsmonnet samt erosjon. Utmarksbeite er gratis fôr, som ikke kan foredles på annen måte enn gjennom drøvtyggere, og er kanskje den mest bærekraftige delen av norsk landbruk, som også sikrer biologisk mangfold.

Albedo-effekten er et uttrykk for flaters evne til å reflektere sollys (varmen fra sola). Lyse overflater sender en stor del av solstrålene tilbake til atmosfæren (høy albedo), uten å gi oppvarmingseffekt. Mørke overflater absorberer strålene fra sola (lav albedo), og fører til høyere opptak av energi og dermed til oppvarming.

Vi henviser til de tre av FN`s bærekraftsmål som er mest relevant for planen.

Mål 2: Utrydde sult

Ved å fremme bærekraftig og økologisk landbruk og redusere matsvinn kan norske bedrifter bidra til å utrydde sult, samtidig som profitten øker

Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Hvordan din bedrift kan sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre gjennom sirkulær økonomi.

Mål 15: Livet på land

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

Foto: Arne Jørgen Melien

6. Tiltaksdel

6.1. Etablering av beiteutvalg

Beiteutvalg opprettes. Dette utvalget kan bidra i høringer ang. reguleringsplaner og arealsaker, gjerdesaker inn mot bla. jernbane, gjerdeplikt generelt, utbyggingsavtaler, påvirke i rovdyrforvaltningen osv. Det bør bestå av styringsgruppa for beitebruksplanen. I tillegg må grunneierlag / skogeierlag tas inn i denne.

6.2. Styring av beitebruken

Styring av beitedyr er konfliktforebyggende, med tanke på fritidsbruk av utmarka, samtidig er det viktig at beitedyr kan utnytte de beste beiteområdene.

6.2.1. Sperregjerder

Sperregjerder for langt unna innmarka gjør at det blir vanskelig å holde tilsyn med gjerdet samt å få ut beitedyr som har kommet gjennom.
En stor utfordring er at det blir mange grinder i sperregjerder, som ikke alltid lukkes etter passering. Gjerdeklyv kan være aktuelt på mye brukte stier.
Gjerder må holdes vedlike. Gjerder som ikke blir vedlikeholdt er en fare for beitedyr (vilt, rein og husdyr). Fokus på nedfallsgjerder og piggtråd.

6.2.2. Elektronisk overvåking

Gjerding er den sterkeste formen for styring av beitebruken, men det kan også iverksettes andre tiltak som krever mere oppfølging av dyrene. Behovet for styring gjelder i første rekke storfe. Det kan være GPS-merking av dyrene for til enhver tid ha kontroll på dyrene og mulighet til å avgrense trekkruter og unngå at dyr fra flere områder blander seg til store flokker. Dyrene kan også vennes til salting og fôring med kraftfôr ved slipplassene. Da vil de trekke tilbake dit og ha mindre aksjonsradius. Det kan også ryddes trasèer for å lede dyrene mellom ønskede beiteområder. Disse tiltakene må kombineres med fysisk tilstedeværelse og mulighet for gjeting.

6.2.3. Nofence

No Fence kan være en god løsning som definerer hvilket beiteområde dyrene kan bruke. Det er et virtuelt gjerde som legges inn som kartdata og gir varsel og strømstøt dersom dyrene beveger seg mot grensene. Man kan legge inn ulike beiteområder, som også kan overlappe hverandre. Slike klaver bør være på alle dyr og er nok best egnet på storfebesetninger – i forhold til antall klaver og pris. Der storfe kan virke skremmende vil NoFence begrense

«tilgang» til hyttefelt. For sau og rein vil det være lite aktuelt med NoFence, pga antall og kapasitet. Det er derfor viktig at man forholder seg til gjerdeloven.

6.3. Utnytte beitesesongen

Gode lysforhold gjør at gras på åpne områder og hogstflater ofte kommer tidligere enn i skogen. Det er viktig å få med denne grasveksten, da den er næringsrik og gir god tilvekst på beitedyr. I forhold til storfe er ikke dette aktuelt. Da kan seint beiteslipp være en fordel, fordi hogstflatene ikke er attraktive beiteområder og dyrene vil automatisk beite mere i skogen. For sau og dyr som krever tilvekst er det viktig med tidlig beiteslipp.

For å unngå gjengroing med gras på hogstflatene er også tidlig beiteslipp av sau en stor fordel. Sau kan slippes når smyla er 3-4 cm høy.

Skal man kombinere utmarksbeite med innmarksbeite / kulturbeite i bygda, må det planlegges et system med beiting i bygda først og flytting til utmarksbeite og tilbake på heimbeite. I forhold til tilvekst er det viktig å ha tidlig beiteslipp og heller ta ned dyrene tidligere. Seint beiteslipp for ammekyr er mest aktuelt med vårfødte kalver.

6.4. Radioaktivitet

Røros ble relativt hardt rammet av radioaktivt nedfall etter Tsjernobyl-ulykken i 1986. Det har vært nedfôring av sau som har gått på utmarksbeite omtrent helt fram til nå. Dette viser hvor langsiktig påvirkning slike ulykker kan få. Det er særlig småfeholdet/utmarksbeitet som har vært berørt.
Hvor mye radioaktivitet sauen får i seg avhenger av mengden sopp i fjellet på høsten. Fuktig vær på ettersommeren gir mye sopp, som igjen kan føre til økt radioaktivitet i sauen, som kan medføre nedfôringstid. Sauen blir ikke levert til riktig tid og det går mer beite/fôr enn det som er planlagt. Dette kan gi noen utfordringer, men sannsynligvis avdekkes det så tidlig at det kan kompenseres med innkjøpt fôr. Reindrifta har fortsatt kontrollmålinger.

6.5. Betydning av beitebruk i Røros kommune

Det har vært stabile slipptall for sau de senere årene. 2884 sau i 2000 og 2756 i 2020. Toppåret var 1986 med 4451 sau. For storfe har vi tidligere antydet at vi er usikre på antall dyr på utmarksbeite.
Uansett type beitedyr er beiting en tilnærmet gratis og fornybar ressurs, som er med å former kulturlandskapet og gir bedre opplevelser ved ferdsel og rekreasjon – det hindrer gjengroing, gir et mer åpent landskap, stier holdes åpne.

I en helhetlig ressursforvaltning og langsiktig bærekraftig produksjon er utmarksbeite sentralt. Det er bruk av lokale ressurser, mindre importert fôr, økologisk bærekraftig. Her kommer også framtidig bruk av utmarksressurser – som blir sett på som mer bærekraftig enn hyttebygging.

6.6. Kartløsning i kommunale kart.

Vegetasjonskartlegging er utført av NIBIO, på oppdrag fra sankelagene og kommunen. Kartløsning i egne kartkilder er viktig, som grunnlag for arealplanlegging og forvaltning generelt. Gjennomført vegetasjonskartlegging bør derfor inn i kartverket for Røros, og slik synliggjøres for alle med interesser i områdene.
Kartfesting av beiteområder, sperregjerder og sentrale slipp/sankeplasser er lagt inn i kartverket. Dette finnes på https://kommunekart.com/klient/roros/dok

Det legges inn et tiltak i handlingsplanen for å få etablert vegetasjonskartlagte områder i kartverket – finnes i Kilden. Når dette er gjennomført vil det også være et godt grunnlag for å vurdere ytterligere vegetasjonskartlegging i områder der dette mangler. Landbruksplanen inneholder også tiltak om vegetasjonskartlegging der det mangler.

6.7.Beredskapsplan

Som vedlegg er det satt opp en mal til beredskapsplan i sankelagene. Kommunen eller beitelagene har ikke en vedtatt beredskapsplan. Det er en velfungerende praksis for informasjon, tilsyn, beredskapstelefon, tiltaksutvikling og forebygging. Det vil derimot være viktig å få på plass en god formalisert plan på området. Dette vil kunne sikre at viktige elementer ikke blir sovende og utdatert over tid. Et eksempel på en beredskapsplan ligger ved planen her. Beitelagene og reindriftsnæringa må gjennomarbeide sin plan, oppdatere og forankre.

Vi legger opp til et tiltak i handlingsplanen for å få på plass beredskapsplaner, som blant annet bør ha som mål å:
- forebygge tap og skade på husdyr på utmarksbeite.
- fange opp akutte forhold i beiteområdene.
- plassere ansvar og beskrive gjennomføring av tiltak
- vurdere behov/kostnad ved etablering av beredskapshavner
- kontaktinformasjon.
- ha en kartdel som viser beiteområdene, slipp- og sankeplasser, veier inn i området, bommer (hvem har bomnøkler) osv.

6.8.Informasjon og kommunikasjon - utbygging

Det kan være nyttig med informasjon om beiteområdene og sikker gjerding. Dette kan samles i en egen folder. Folderen skal inneholde informasjon om beitebruk og gjerdehold (hvordan oppfører beitedyra seg, ku-vettregler, regler for inngjerding ol.). Det skal lages plakater/skilt som henges opp ved grinder og le. Manglende kunnskap om beitedyr og riktig oppførsel i områder der beitedyr ferdes er ofte kilde til både konflikter og farlige situasjoner.

Løshunder i beiteområdene er eksempel på en tiltakende utfordring som beitenæringen rapporterer om. Møte med ammekuflokker i utmarka er et annet eksempel, der farlige eller uønska situasjoner kan unngås ved korrekt oppførsel. Det kan også nevnes problematikk rundt gjerder, som både kan være ulovlige og farlige for beitedyr. Dette er noen eksempler på utfordringer der informasjon og kommunikasjon er viktig, som tiltak for å begrense uønsket adferd og øke bevisstheten rundt konsekvenser av handlinger.

Det legges i handlingsplanen opp til at et beiteutvalg får ansvar for å lage årlige informasjonsplaner, bruk av sosiale medier osv. Det bør da prioriteres mellom aktuelle utfordringer, skisseres hvordan det skal informeres (for eksempel bruk av nettsider, skilting, media, brev eller varsling) og ansvar for informasjonen må bestemmes.

Foto: Berit Østbyhaug

6.9.Utbyggingsavtaler som finansieringskilde til landbrukstiltak

Regulering og utbyggingstiltak kan i større eller mindre grad redusere beiteressurser i utmarka og konflikter oppstår ofte der beitende dyr går nær bebygde områder. Kompenserende ordninger kan derfor ha en legitimitet. Utbyggere kan praktisere bruk av utbyggingsavtaler for blant annet å finansiere opp ulike tiltak, som oppstår som et resultat av utbygginger, samt utvikle og fremme ønskelig infrastruktur i hytteområdene.

6.10. Vedlikehold av gjerder

Gamle gjerder er en utfordring i utmark. Uten tilstrekkelig vedlikehold blir disse farlige for ferdende dyr.

Det har tidvis vært tilløp til bruk av elektriske gjerder, men oftest uten strømtilknytting, rundt i flere hytteområder. Informasjon og bestemmelser ved regulering er noe som kunne ha god effekt.

Dyrevelferdsloven har bestemmelser, og gir grunnlaget for reaksjoner, der gjerder utsetter dyr for fare for unødige påkjenninger og belastinger. Mattilsynet har forvaltningsansvar for denne lova, og gjør vedtak i slike saker. Utfordringen er at vi må i sterkere grad ta tak i dette bredere og mer systematisk, fordi gjeldende forvaltningsressurser strekker ikke til.

Foto: Oskar T. Lindstad

7. Tiltaksdelens handlingsplan

Tiltak	År	Ref. til tiltak	Kostnad	Formål	Ansvarlig	Medvirkende /medfinasiering
Etablering av beiteutvalg	2022	6.1		Samarbeidsutvalg for best mulig utnyttelse av beite-ressursene	Beitelag	Kommunen
Utarbeide beredskapsplan for hvert beitelag	2023				Beitelag	
Fjerning/ vedlikehold av gamle gjerder og gjerder som ikke lenger er i bruk	*Løpende*	*6.10*		*Redusere risiko for skade på dyr og folk*	*Setereiere/ grunneiere*	*SMIL*
Vedlikehold av turstier. Gjerdeklyv / grinder på sperregjerder	2022		5000,- pr kryssings-punkt	Øke tilgangen til enkeltområder for friluftslivet		Verneområde-styrene / SNO
Beitelagene skal omfatter både storfe og småfe.	2022			Flere inn i org.beitebruk	Beitelag	
Informasjon om beitebruk mot utbyggere og hytteeiere	Årlig	6,8		Plakater og skriv, gjerdeveileder	Felles for beite-næringa	Kommunen (teknisk) Tiltak i sjekklista.
Kartløsninger i kommunale kart Der det er utarbeidet		6.6		Synliggjør de mest sentrale beite-områdene, men også skille mellom sæter og fritidsbebyggelse	Beitelag, kommunen Kommunen	

vegetasjonskart legges disse inn i kommunale kart				Skal brukes i kommunal planlegging og vurdere kartlegging av andre område		
Spørreundersøkelse om bruken av utmarksbeite				Alle husdyrbrukere	Beiteutvalg	kommunen

I kolonnen til høyre er det ført opp aktuell medfinansiering av tiltakene – kommunale SMIL-midler og tiltak i beiteområder (tidligere org.beitebruk er fra 2020 overført til kommunene for fordelingen).
Det er ikke utarbeidet prosjektbeskrivelser eller detaljert kostnadsoverslag for tiltakene. Det må gjøres etter hvert som tiltakene realitetsbehandles. For alle tiltak knyttet til rydding, gjerding og andre fysiske tiltak må alle grunneiere og rettighetshavere akseptere tiltaket.

Vedlegg 1. Beredskapsplan for Røros.

Beredskapsplan

Beredskapsplanen er en del av beitebruksplanen for Røros. Beitelagene og reindrifta har også sine egne beredskapsplaner. Denne beredskapsplanen er ment å være utfyllende til disse. Dette inngår som en del av gårdens KSL-dokumentasjonen. Det er mye som handler om risikovurdering i dagens landbruksdrift og beredskapsplaner er ment å være en del av denne vurderingen. Hovedforskjellen mellom reindrift og husdyr er at rein beiter hele året og gir noen andre utfordringer enn for husdyr. Samspillet mellom disse utmarksnæringene er viktig.

Hovedmål med beredskapsplan;
1. Forebygge tap og skade på husdyr på utmarksbeite.
2. Fange opp akutte forhold i beiteområdene.
3. Gjennomføring av tiltak.

1.1. Forebyggende tiltak

Tiltak for å fange opp syke og skadde dyr på utmarksbeite. Kartlegge og eliminere skade-/farepotensialet.

1.2. Tilsyn

Dyreeier har ansvar for at dyr som holdes på utmarksbeite har tilsyn minst en gang pr. uke i områder uten særlig risiko. Alt tilsyn som utføres dokumenteres gjennom loggbøker/tilsynsskjemaer/GPS. Det er utarbeidet merkeoversikt for å lette identifisering av eiere av dyr. Bruk av slips gjør det lettere å oppdage tap av lam. Norsk sau og geit (NSG)har

utarbeidet anbefalinger på fargekode på slips. Tilsyn er viktig for å fange opp akutte situasjoner. Tidsfaktoren kan ofte være avgjørende, tilsyn i perioder med rovdyrangrep eller i utsatte områder bør gjennomføres tidlig på morgenen. Det kan gi muligheter for felling samme dag som skade oppdages.

1.3. Informasjon

Beitelagene setter opp plakater med informasjon om beitebruken og båndtvangsbestemmelser. Lagenes kontaktpersoner føres opp med tlf nr. Plakatene oppdateres før hver beitesesong. Det bør også innhentes opplysninger om kontaktpersoner i beiteområder i nabokommunene.

Til internt bruk i beitelaget kan det opprettes både lukket og åpen Facebook-gruppe eller tilsvarende (beiteapp) for raskere deling av informasjon. Både internt og der andre kan legge til observasjoner m.m. Det kan være særlig nyttig i turisområder.

1.4. Kartlegge problemområder

Områder med skadepotensiale kartlegges, for å unngå problemer. Det kan være gamle gjerder, gamle skilleanlegg, myrområder, blauthøl, giftige planter, anleggsområder eller fare for påkjørsler. Slike områder gis ekstra oppmerksomhet ved tilsyn.

2. Akutte forhold – rovdyr

De fleste akutte situasjoner oppstår på grunn av rovdyr. Andre akutte situasjoner kan være sykdomsutbrudd (CWD kan være en slik), flom (behov for evakuering fra fjøs eller areal) eller forurensning (eks. radioaktivt nedfall).
Røros er ikke særlig rammet av rovdyr, men har hvert år rovdyrangrep. Bjørn og jerv utgjør de største tapene i kommunen, men har gjennom årene dokumentert tap til alle de stor rovdyrarter (også gaupe, ørn og ulv er / har vært til stede).

2.1. Forebyggende skadefelling.

Ved dokumentasjon av potensielle skadegjørere kan det i forkant av beitesesongen gis fellingstillatelse. Det kreves da god dokumentasjon gjennom spor/sporing av SNO eller av skadefellingslaget ved hjelp av viltkameraer (annet er vanskelig på barmark).
Viltkameraer på sentrale viltpasseringer kan settes opp med tanke på skadefellingstillatelser fra 01.04 og fram til beiteslipp. Forebyggende skadefelling er langt mer effektivt enn etter beiteslipp og sparer kostnader med ekstraordinært tilsyn.

2.2. Rutiner ved funn av kadaver

Ved funn av kadaver som man mistenker er tatt av rovdyr:

- Dyreeier melder fra til beitelagsleder og rovviltkontakt (SNO), for dokumentasjon.
- Beitelagsleder melder fra til kommunen, slik at det kommunale jaktlaget kan gjøre seg klare
- Når SNO har dokumentert rovdyrskade søker kommunen, på vegne av beitelaget om fellingstillatelse.
- Søknadene avgjøres av fylkesmannen, som sender avgjørelsen til kommunen.
- Ved fellingstillatelse varsler fylkesmannen kommunen, som varsler beitelagene.
- Skadefellingsleder varsler også medlemmene i beitelagene. Det er viktig at søk etter kadaver ikke ødelegger for jakta.

- Leder av skadefellingslaget avgjør videre søk og jakt, sammen med beitelaget.

2.3. Ekstraordinært tilsyn

Ved rovdyrskader eller observasjoner settes i gang ekstra tilsyn for om mulig å avverge ytterligere skader og dokumentere oppståtte skader. Beitelagene organiserer slikt tilsyn. Alle døde eller skadde dyr meldes til SNO. Søknad om midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT) utarbeides av kommunen sammen med beitelag.

2.4. Skadefelling

Søknader om skadefelling går hovedsakelig direkte mellom kommunen og fylkesmannen. Utenom kontortid og i helger er det etabler beredskapstelefon i kommunen. Kommunen tar kontakt med fylkesmannen via rovvilttelefon.
Skadefellingssøknaden skal inneholde;

- *Antall skadetilfeller, som er meldt SNO*
- *Beskrivelse av tapssituasjonen – om mulig en oversikt over savnede dyr, morløse lam.*
- *Antall dyr sluppet i det aktuelle området*
- *Hvilke forebyggende tiltak som er gjort eller vurdert i den aktuelle skadesituasjonen.*
- *Om beitelaget har mottatt statlige midler til forebyggende tiltak og hvilke tiltak.*

Det er viktig at beitelagsleder har status før søknad sendes, for å sikre rask behandling. Hvis det allerede er gitt fellingstillatelse er det viktig at informasjon om nye skader gis direkte til jaktlaget. Jakt utføres av det oppnevnte skadefellingslaget, som har godtgjøring fra kommunen. Ved fellingstillatelser på tvers av kommune- eller fylkesgrenser må det samarbeides på tvers av grensene.
Det er viktig å skille mellom skadefellingsforsøk og ekstraordinært tilsyn. Skadefellingslaget skal normalt ikke drive tilsyn, men kan i enkelte tilfeller leies inn for vakthold.

2.5. Beredskapsarealer

I akutte og vedvarende situasjoner kan det bli behov for å plassere dyr på beredskapsarealer, ved tidlig sanking eller utsatt beiteslipp, etter vedtak fra overordna myndighet. Ved utsatt slipp eller tidlig sanking kompenseres dette med FKT-midler via fylkesmannen. Dette avklares med FM på forhånd.

For beitedyr i Røros er det ikke etablert eller organisert beredskapsarealer. Det innebærer at i akutte situasjoner må den enkelte besetning i størst mulig grad tas hånd om på gårdens egne arealer. Deretter må man finne gode løsninger for beite og vinterfôr.

3. Gjennomføring av tiltak- Sjekkliste for sesongen

ÅRLIGE TILTAK	TIDSFRIST	ANSVAR
Planlagt slippsted og antall dyr	31.januar	Dyreeier/Beitelag
Tiltaksplan *	1.april	Beitelag
Varslingslister	20.mai	Beitelag
Informasjon om rovvilt	20.mai	Kommunen / fellingslag
Bruk av viltkamera for rovdyrregistrering	Før snøen går	Beitelag / fellingslag
Kontroll av gjerder og installasjoner	Før beiteslipp og løpende	Beitelag

Tilsynslister/tilsynsordning *	Før beiteslipp	Beitelag
Oversikt over merking / slips	Før beiteslipp	Dyreeier/Beitelag
Oppdatering/fornying av info plakater	Før beiteslipp	Beitelag
Helsetilstand hos dyr (eks. lusbehandling)	Før beiteslipp	Dyreeier/Beitelag
SMS-varsling om rovdyr til beitelagene	Fortløpende	Kommunen / fellingslag
Varsling til medlemmer	Fortløpende	Beitelag / fellingslag

* Kopi sendes landbrukskontoret.

FOREBYGGENDE TILTAK	**ANSVAR**
Utvidet tilsyn	Beitelag
Merking / slipsbruk	Beitelag
Inngjerding av anlegg/utbyggingsområder	Utbygger
Elektronisk overvåking - radiobjeller	Dyreeier/beitelag
Viltkamereaovervåking	Beitelag / Fellingslag

AKUTTE TILTAK	**ANSVAR**
Forsinket beiteslipp	Beitelag/Landbrukskontoret/FM
Tidlig nedsanking	Beitelag/Landbrukskontoret/FM
Ekstaordinært tilsyn	Beitelag
Søknad om skadefelling	Beitelag/fellingslag

Inngjerding og skilleanlegg i Langvika. Har ikke vært i bruk siden 2018